

RAZGOVORI SA SOBOM

ROMAN

ANDRES NEUMAN

SA ŠPANSKOG PREVELA
Vesna Stamenković

BOOKA.

Mom ocu, koji je i majka

Nemoj da misliš da to što tebi pričam
mogu da kažem tek bilo kome.

Ebe Uart

Kako da se vratim

Lito

Onda zinem i zapevam iz sveg glasa. Tati je smešno što me vidi tako razdraganog. Ali mama se ne smeje.

Ne znam ni sâm koliko sam godina svakog leta to tražio. Uvek su mi odgovarali isto. *Kasnije*. Mrzim kad to kažu. Uvek zamislim jedan dugačak red u kome stoje deca, a ja sam poslednji. Ovog puta su se raspravljali. Tiho. Mnogo su mahali rukama. Zatvorili su se u kuhinju, samo njih dvoje. Ne volim kad to rade. Kuhinja pripada svima! Prislonio sam uvo na vrata. Nije se dobro čulo. Izašli su trenutak kasnije. Mama je bila vrlo ozbiljna. Pogledala je kroz prozor. Istresla je nos. Onda se vratila i poljubila me u šiške. Tata mi je rekao da sednem pored njega. Onako, kao da imamo porodični sastanak. Stegnuo mi je ruke i rekao: Već si velik, Lito, idemo. A ja sam počeo da đipam po kauču.

Pokušavam da se smirim. Pa već sam velik, zar ne? Ispravljam majicu i sedam. Pitam tatu kad polazimo. Odmah, odgovara. Odmah! Ne mogu da verujem. Trkom se penjem u sobu. Otvaram i zatvaram fioke. Odeća mi ispada iz ruku. Mama mi pomaže da napunim ranac. Biće super. Sigurno. Sto posto. Takve stvari počinju da ti se dešavaju kad napuniš deset godina.

Sve troje zajedno silazimo u garažu. Kako tu uvek smrdi! Palim svetlo. Kad tamo, kamion strica Huanha. Čist, da blista. Kao nov. Tata počinje da proverava točkove. Motor. Ulje. Zar se tata razume u te stvari? Mama stavlja moj ranac na prednje sedište. Baš tu. Na suvozačko mesto. Ne znam šta da kažem. Ćutimo dok tata ne

završi. Prsti su mu crni. Liče na bube. Polako pere ruke. Onda ulazi u kabinu. Vadi novčanik i na retrovizor kači jednu maminu sliku. Ona briše oči.

Treba nam sto godina da pođemo. Opraštamo se i sve to. Mama nešto šapuće tati na uvo. Grli me i ne pušta. Uf. Konačno sedamo u kamion. Tata mi odmah vezuje pojas. A sebi ne. Čita neke papire. Baca pogled na kartu. Nešto zapisuje. Najednom, motor bruji. Vrata se otvaraju i garaža je ispunjena svetlošću. Više ne vidim mamu kako nam maše. Dobro!, kaže tata lupnuvši po volanu, nadajmo se da će nam Pedro doneti sreću. Zašto se zove Pedro?, pitam. Zato što mu je marka *Peterbilt*, sine, odgovara on. Kakve to ima veze?, ne odustajem. Tata se grohotom smeje i ubrzava. Mrzim kad ga nešto pitam, a on mi se nasmeje.

Gledam kako prolaze krovovi kola. Kao da se vozim u helikopteru na točkovima. Jednog dana, ja ću voziti Pedra. Sto posto. Svaki put gledam kako to radi stric Huanho. Ima sto dugmića. Ali on na kraju u stvari koristi samo tri-četiri. Volan je sigurno najteži. Šta bi se desilo da na primer moraš da skreneš na jednu stranu, a ti slučajno pogrešiš i okreneš ga na drugu? Sve ostalo deluje lako jer tata na to ne obraća mnogo pažnje. Kao da su mu misli odlutale. Bolje da to i ne kažem mami. Oni se uvek svađaju u kolima. Voleo bih da uzmem volan u ruke. Ali ne može se to sa deset godina, znam, nisam glup. Platili bismo kaznu.

Ovde gore mnogo je toplije. Pretpostavljam da na ovim visinama sunce više greje. Pokušavam da pojačam klimu. Pritiskam iste one dugmiće koje je tata ispritiskao kad smo krenuli. On pravi grimasu kao da mu smeta i ponovo smanjuje klimu. Ja je opet pojačam. On je opet smanji. Tata baš gnjavi. Pitam ga, pa ako prođe: Hoćeš li da me naučiš da vozim? Tata se smeši, a zatim je ponovo ozbiljan. Nešto kasnije, uzdiše. Već znam šta me čeka. To se ne sme, jelda?, pitam. Nije zbog toga, razbojnički pužu, odgovara tata. Nego zašto?, pitam iznenađeno. On se pravi tajanstven. Zašto, zašto?, ponavljam. Tata jednom rukom pušta volan, diže je polako

(pretiče nas užasno brz crveni auto, obožavam crvene automobile, a najviše volim kabriolete, crveni kabriolet bio bi zakon! Šta li rade oni koji ih voze da im se ne pokvari frizura? Možda stalno nose kratku kosu? Naravno, mora da je tako, ali šta onda rade žene?), ostaje tako podignute ruke sve dok ga ponovo ne pogledam. Ona pruža prst i pokazuje mi. Ne, ne mene. Niže. Pokazuje moje patike. Zbog toga, kaže. Ne razumem. Zbog patika? Zbog tvojih nogu, care, kaže tata, kako zamišljaš da dohvatiš papučice? Iskreno, o tome nisam razmišljao.

A u cipelama na štiklu, kakve nosi mama? To već neću da ga pitam, jer me je sramota.

Ostavili smo Pampatoro za sobom. Kafic je bio užasan. Hrana je bila ukusna. Zalivena kečapom. Više nema drveća. Polje je žuto. Kao da je sunčeva svetlost spržila čitavo tle. Na nekom putokazu čitam: Tukumanća. S obe strane puta sve je više stena. Narandžaste su i liče na cigle. Odakle dolaze cigle? Da li ih prave? Ili rastu u stenama, pa ih seku na kocke? Pedro prolazi užasno blizu ivica. Tata nekako čudno koči. Leđa su mu skroz prava i steže volan obeima rukama. Pada mi na pamet *Svetska trka 3* (na radiju prekidaju muziku kako bi pročitali vesti, saopštavaju broj mrtvih i još jedan broj, broj ranjenih, i broj ranjenih je manji nego broj mrtvih, a šta se desi ako neki od ranjenih umru? Menjaju brojeve? Ponovo pišu vest? Muzika koju tata pušta malo me smara, jer je stara), ona video-igrice sa fenomenalnim stazama; ima jedna stenovita, kao u ogromnoj pustinji. Da bi je prešao, moraš još i da izbegavaš životinje, i da pucaš na Arape koji te napadaju. Ako ih brzo ne upucaš, bace se na auto, razbiju staklo i počnu da te udaraju. Fantastično. Jednom sam umalo potukao apsolutni rekord. Ali prevrnuo sam se na poslednjoj krivini, izgubio jedan život i skinuli su mi poene. Trkačke video-igrice su moja specijalnost. Možda baš zato što stric Huanho ima kamion. Možda sam i ja naučio da vozim a da nisam ni primetio. Kad bolje razmislim, u *Svetskoj trci 3* ne postoje papučice. Tata, kažem, znaš da postoji igrice sa istim ovakvim terenom?

Nije valjda, odgovara on. To mi je jedna od najdražih, kažem, najteže je izbegavati divlje životinje a da ne sletiš s puta. Aha, kaže tata, a šta se dogodi ako sletiš? Prevrneš se, odgovaram, i izgubiš vreme. I šta još?, pita tata. Jadničak, baš se ne razume u video-igre. Onda padneš mnogo nisko na listi, objašnjavam, i moraš ponovo sve da pretičeš. Osim ako pronađeš motor za ubrzavanje ili superklizeće gume, naravno. I to je sve?, tata baš davi. Molim?, pitam. Zar misliš da je to malo? Izbegavati životinje, ubijati Arape, menjati motore, preticati sve i svakoga, i sve to a da se ne razbiješ o stene? Ne, ne, kaže on, pitam te da li ti se dogodi još nešto ako se slupaš, odnosno, da li budeš povređen? Da li te neko pregleda? Da li moraš da se odmaraš i preskočiš nekoliko trka? Bilo šta? Tata, uzdišem, ne ide to tako u igricama. Prekrštam ruke. Nemam nameru da se raspravljam s nekim ko nikad neće oboriti rekord ni u Trci 1. Čačkam radio sve dok ne pronađem neku zabavniju muziku. Tata me gleda ispod oka. Ne buni se. Prolazimo pored još jednog znaka. Mahina del Kampo, 27 kilometara. Više ne vidim stene. Sunce je već visoko gotovo sustiglo Pedra. Sad vidim žičane ograde. Traktore. Krave. Ako neku udarimo, moramo da ponovimo nivo.

Jesi li gladan?, pita tata. Nisam, odgovaram. Pa dobro, pomalo. Ubrzo ćemo opet stati, kaže gledajući mapu, dosta je za danas. Zatim isteže ruke (čini mi se da ne bi smeo da pušta volan, mama mu to uvek govori u kolima, a tata joj odgovara kako zna šta radi, a onda mama kaže kako ne bi puštao volan da ume da vozi, a tata odgovori da će sledeći put kad ona bude vozila on biti nepodnošljiv, i tako još dugo), izvija leđa, okreće vrat, uzdiše. Izgleda umorno. Slušaj, kažem, a šta misliš o tome da pojedemo nešto od ovoga što vozimo pozadi? Ne, Lito, smeje se tata, robu moramo da predamo netaknutu. Osim toga, spakovana je u zaštićenu ambalažu. I prebrojana. Komad po komad?, pitam. Iskreno, odgovara tata, nisam siguran. Pa šta?, bunim se, nestrpljiv. Sine, na poslu se često rade stvari koje nemaju smisla. Baš te za to i plaćaju, razumeš? Manje-više, odgovaram.

Ostavljamo Pedra ispred kafane sa šarenim svetlećim reklama. Tata me podseća da treba da se javim mami. Objašnjavam mu da sam joj upravo poslao poruku. Ipak je pozovi, navaljuje. Uf. Ali nema veze, jer onda mi postavlja važno pitanje: motel ili kamion? Kamion!, vičem. Kamion! Dobro, kaže tata uperivši prstom u mene, ali sutra se obavezno tuširamo, bez pogovora, jasno?

Izlazimo da piškimo. Peremo zube vodom iz flaše. Nameštamo krevete pozadi. Zaključavamo vrata. Stavljamo plastične navlake na prozore. Ležemo leđima okrenuti prema volanu. Krevet je tvrd. Tata prebacuje ruku preko mene. Miriše na znoj, i pomalo na benzin. To mi se sviđa. Zatvaram oči, i čujem zrikavce. Zar zrikavci nikad ne spavaju?

Elena

Samo što su otišli. Nadam se da će mi se sin vratiti srećan. Za muža znam da se neće vratiti. Bilo je sad ili nikad, naravno. Ali Mariju je (kao i muškarcima uopšte) teško da prizna da je i *nikad* s vremena na vreme pravi odgovor.

Čak i ako ne razmišljam o opasnosti od saobraćajne nesreće, od čije mi se same pomisli diže kosa na glavi, šta ako mu se stanje pogorša? Šta ako ne bude mogao dalje? Šta će onda Lito? Mario odbija i da razmišlja o tome. Kao da čvrsto veruje kako je njegova volja jača od njegovog tela. Kao i obično, ja sam popustila. Ne zato što sam velikodušna, već zato što me je grizla savest. Što je najgore, sad se svejedno kajem.

Kad bi Mario priznao svoja ograničenja, rekli bismo istinu svim našim prijateljima. Ali on želi da to ostane između nas. Da budemo diskretni, tako on to zove. Bolesnik ima neosporna prava. O pravima onoga ko o njemu brine uopšte se ne govori. Oboljevamo od tuđe bolesti. Tako da sam i ja u tom kamionu, iako sam ostala kod kuće.

Mario je insistirao na tome da mora barem jednom u životu nekud da otputuje sa sinom. Da ga poveze kamionom, kao što je njegov otac povezao njega. Tome nikako nisam mogla da se suprotstavim. Ali onda mu je izleteo jedan neprihvatljiv argument. Rekao je da će nam, na kraju krajeva, novac dobro doći. Još gore: kako će *meni* dobro doći. Ako mi priča o takvim stvarima, sigurno neće izdržati toliki put. A to što se i dalje upinje da donosi

finansijske odluke, kao što je to činio i moj svekar, izigravajući glavu porodice, pokazuje da je u dubini duše u fazi poricanja kad je njegovo zdravlje u pitanju.

Malopre sam pozvala doktora Eskalantea. Zamolila sam ga da me hitno primi kako bismo razgovarali o Mariovom stanju i o tome kakve su mu realne šanse da preživi ovaj put. Trebalo je da razgovaramo sa doktorom Eskalanteom pre nego što smo doneli odluku. Možda je Mario slutio šta će mu doktor reći, pa se upravo zbog toga i opirao poseti.

Ponovo mi je rekao kako je u pitanju lični, a ne zdravstveni problem. A šta je trebalo da uradim, da ga odvučem na silu? Ali mislim da sada u najmanju ruku imam pravo da sama odem kod njegovog doktora. Želim da znam u kakvom je tačno stanju bio na poslednjem pregledu. Zahtevaću da bude sasvim iskren sa mnom. Verovatno sam zvučala prilično potreseno, jer mi je zakazao već za sutra u jedanaest. Pošto ordinacija nije daleko, iskoristiću priliku da svratim u zbornicu i pripremim materijale za obnavljanje gradiva iz jezika. Ima još dosta vremena do testa, ali kad ne radim ništa, hoću da poludim. Bojim se da postoje dve vrste otuđenja: ono koje se dešava radniku kog izrabljuju, i ono koje mu se dešava kad se odmara. Prvi ne može da razmišlja, nema vremena. Jedino što ovaj drugi može jeste da razmišlja, i to je njegova kazna.

I dalje čekam da mi Mario odgovori na poruku. Osećam nešto između vrućine i živčanog napada. Imam potrebu da se snažno grebem svud po telu, sve dok ne iščupam nešto čemu ne znam ime. Ne volim kad se Mario javlja na telefon dok vozi. Tako da sam u njegovim rukama. Davi me dok steže taj volan. Okreće ga. Zavrće mi šiju. Dosta. Neću više da pišem dok ne dobijem njegovu poruku.

Neću više da pišem dok ne dobijem njegovu poruku.

Neću više da pišem dok ne dobijem njegovu poruku.

Neću više da pišem dok. Napokon, napokon.

Dobro su. Ili bar tako kažu. Barem su imali dovoljno obzira da mi pošalju dve poruke. Mariova je napisana odmerenim tonom. Sažeto, ali ne i šturo. Nežno, a da ne zvuči patetično. I dalje ume sa mnom kad hoće. Zbog toga sam se i zaljubila u njega: zato što ume ne samo s rečima već i sa ćutanjem. Ima muškaraca koji divno govore, znam mnogo takvih. Ali gotovo nijedan od njih ne ume da čuti. Većina mojih drugarica poistovećuje grube i ćutljive muškarce. Po meni, u pitanju je nesporazum koji je nametnula kinematografija. Najgore muške grubosti kojima sam u životu prisustvovala bile su nepodnošljivo verbalne. Izgovorene vrlo glasno.

Kao i obično, nije mi bilo lako da rastumačim Litov odgovor. Sve te skraćeniце koje navodno štede na vremenu, zar ne usporavaju samo razumevanje smisla poruke? Zar ne ometaju komunikaciju? Izgleda da starim.

Sedela sam u čekaonici sat i po vremena. Prizor svih tih bolesnih ljudi na jednom mestu nije mi pomogao da se smirim. Doktor Eskalante me je napokon primio između dva pacijenta. Izdvojio je pet minuta za mene. Skoro sve vreme klimao je glavom, a zatim se izvinio i rekao da žuri. Videvši da ima još pitanja koja me muče, predložio je da sutra opet dođem. Ima pauzu između dvanaest i pola jedan. Biću tu. Jedino što je stigao da mi kaže bilo je to da, uprkos svim rizicima koje putovanje sa sobom nosi, Mariov organizam trenutno oseća olakšanje zbog prekida terapije. I da to obično podiže imunitet na izvesno, kratko vreme. Što bi, u kombinaciji s psihičkim podstrekom, i naravno bez ikakvih obećanja, moglo da vrati Mariju snagu koju već mesecima nije imao. Pitala sam doktora koliko je kratko to izvesno, kratko vreme. Slegnuo je ramenima i odgovorio: Kratko.

Opres lekara ide mi na živce. Razgovor sa njima zvuči kao telefonski poziv slabog signala. Ili kao da slušam samu sebe. Puste te da kažeš šta te tišti, da postaviš pitanja na koja se plašiš da čuješ odgovor i da, malo-pomalo, počneš da shvataš situaciju, pružajući

ti minimum informacija. Doktor Eskalante je neobičan čovek. Ume da koristi svoj položaj. Ne dokazuje svoju moć: samo mirno stavlja do znanja da se ona podrazumeva. Ono što mi na njemu najviše privlači pažnju jeste neka vrsta povučene stalozhenosti, rezervisane samouverenosti, pomešane sa energijom svojstvenom njegovim godinama. Sva ta silna energija vidi mu se u pogledu, u žustrim pokretima ruku. U stvari, doktor Eskalante i nije mnogo mlađi od mene. Ali u njegovom prisustvu, ni sama ne znam zašto, osećam se kao starija žena, čiji je život daleko predvidljiviji od njegovog. Kladam se u bilo šta da nema decu.

Pre nego što sam otišla kod doktora, čula sam se s Litom i Mariom. Lito mi je ispričao kako su spavali u kamionu. Trebalo je da usput noće u hotelima. Takav je bio dogovor. Odlučila sam da se ne ljutim jer su zvučali zadovoljno. Mario mi je rekao da nije imao mučnine. Zvučao je opušteno. Kad je nervozan ili me laže, pravi neobične pauze u govoru, uzima vazduh na neobičnim mestima. Lito je vikao od uzbuđenja. Utešilo me je kad sam ga čula takvog, ali me je i rastužilo. Kaže da je video pejzaž isti kao u Korekaminosu. Lepo se hrane. Ja ne. Odabraću tekstove za test. Posle ću provesti poslepodne uz knjigu. Čitanje mi smiruje misli. Lažem. Ne smiruje ih: samo ih preusmerava.

Izašavši iz ordinacije otišla sam (otrčala) u knjižaru. Kupila sam nekoliko romana omiljenih pisaca (uradila sam to na brzinu, gotovo i ne gledajući, kao da kupujem aspirin) i dnevnik Huana Grasisije Armendarisa koji sam slučajno prelistala. Čini mi se da mi ta knjiga neće poslužiti kao analgetik, već kao vakcina: ubrizgaće mi nespokoj koji toliko želim da pobedim.

„Bolest, baš kao i pisanje, sama nam se nameće“, podvlačim u dnevniku. „Zbog toga je piscima neprijatno kad ih pitaju za njihovo stanje“; nama profesorima obično se dešava upravo suprotno, kao da svojim stanjem mašemo kao zastavom, živimo u učionici. Pretpostavljam da se lekarima dešava to isto, a njima je verovatno

i mnogo gore: za sve ostale, oni su uvek i neprestano – doktori.

„Međutim, ako ih pitaju za omiljene tehnike pisanja ili njihove najdraže autore, pisci će pričati bez prestanka, baš kao što i bolesnici postanu posebno pričljivi kad ih upitamo za njihove tegobe“; razlika je najverovatnije u tome što pisci ne mogu da se odupru potrebi da pričaju o nečemu što ih spasava, dok bolesnici ne mogu da se odupru potrebi da govore o onome što najviše preziru.

Vraćam se iz posete doktoru Eskalanteu. Nije protekla onako kako sam očekivala. Ni u kom pogledu.

Ali, jesam li uopšte išta očekivala?

Stigla sam u ordinaciju tačno na vreme. Baš kao što sam i mislila, dobro sam se načekala. Poslednja sam stigla na red. Doktor Eskalante i ja hladno smo se pozdravili. Rekao mi je da sednem i pitao „O čemu je reč?“, ili već nešto jednako uobičajeno. Sve je bilo savršeno normalno. Nisam sasvim sigurna šta se niti kako tačno dogodilo posle toga.

Isprva se ponašao isto kao i uvek. Slušao je, klimao glavom i odgovarao mi didaktički, kao da od svakog odgovora prećutkuje ono što bi moglo da bude problematično. To me je još više bacilo u očajanje, jer nisam ponovo došla kod njega kako bih opet prešla opšta mesta koja napamet znam. Ponekad imam osećaj da lekari ne razgovaraju s nama kako bi nam objasnili šta se dešava, već kako bi nam trebalo malo duže da to shvatimo. Za slučaj da se bolest nekim čudom u međuvremenu sama izleči. A ako se ne izleči, barem su sebe pošteđeli agonije iščekivanja. Od tog njihovog opreza silazim s uma. Rekla sam to i doktoru Eskalanteu, bez uvijanja. Primetila sam da je napravio ironičnu grimasu, možda i s trunkom naslađivanja. Osmehnuo se. Kao da se pomalo opustio. Kao da govori: Znači, ti si jedna od onih. Kamikaza. Onih koje misle kako bi više voleli da znaju.

U tom trenutku učinilo mi se da je doktor jedan od onih muškaraca koji su sigurni da se svima dopadaju iako nisu lepi. Od tog trenutka, doktor Eskalante promenio je boju glasa, spustio ruke i

prišao ivici stola. Zauzela sam odbrambeni stav, trudeći se da ne popravljam frizuru, da ne prekrštam noge, da čak i ne trepćem. Prvi put smo zaista razgovarali. Bio je grub, direktan, a u isto vreme pun poštovanja prema meni. Govorio mi je kao da smo jednaki, bez ponižavajućih eufemizama. Potvrdio je gotovo sve moje strahove. Ipak, insistirao je na tome da putovanje nije pravi problem. Naravno, sve što mi je rekao ja sam već znala, ali značilo mi je da čujem sve onako kako zaista jeste. U tom trenutku, pomislila sam kako je doktor Eskalante plemenit čovek. Na kraju krajeva, ne plaćaju ga da bude tako iskren.

Kad se već činilo da je razgovor završen, jedno od nas dvoje, ne sećam se ko, prokomentarisalo je nešto o braku. Ništa zanimljivo. Tek nešto uzgred, u prolazu. Ali zahvaljujući tome naš se razgovor nastavio, a da mi to nismo ni primetili. I ne samo da se nastavio istim intenzitetom već je i prešao na ličniji plan. Pričala sam mu o svom sinu, o njegovim stričevima, bakama i dekama. Doktor Eskalante je pomenuo svoju majku, koja je umrla od iste bolesti protiv koje se on sada bori. Pomenula sam napade panike od kojih ne mogu da spavam otkako je Mariju ovako kako jeste. On mi je priznao da, otkako se bavi svojim poslom, pati od ozbiljnih nesanic.

Ispričao mi je i da je razveden. Rekao mi je to, ne znam, s uznemirujućim saosećanjem. Zavalila sam se u stolici. On je pogledao na sat i napravio nezadovoljan izraz lica. Brzo sam ustala i čvrsto pružila ruku, kako bismo se pozdravili s daljine. On je rekao: neverovatno koliko smo se zadržali. I odmah dodao, stisnuvši mi ruku: Moram odmah da pođem. Rado bih vas pozvao, Elena, ali u pitanju je poslovna večera. Odgovorila sam mu kako ne treba da brine, da je već odavno trebalo da odem, da moram nekud da idem i nešto da uradim. I potrčala sam prema vratima. Zatim je dodao: Ali mogli bismo da odemo na večeru, ako biste hteli.

„Shvatio sam koje me to osećanje tišti“, nerviram se i podvlačim u jednom romanu Džona Banvila, „od tog jutra kada sam kročio u

krhku svetlost ordinacije“, kad je neko u porodici bolestan, svetlost nas razjaruje, čak nam se i gadi. „Bio je to sram. Sram, da, nekakav osećaj panike, nisam znao šta da kažem, gde da gledam, kako da se ponašam“, već toliko dugo više ne uživam u jutrima, ustajem s teskobom jer sam ispunjena svetlošću, odlazim na posao sigurna da me neko prati. Sad mi je draža noć, koja barem podseća na predah, na sterilnu sobu: u mraku, sve izgleda pomalo lažno, ništa ne izgleda kao da će se nastaviti. „Kao da su nam otkrili tajnu tako prljavu i odvratnu da nam je tuđe prisustvo gotovo nepodnošljivo, iako u isti mah nismo u stanju da se odvojimo od njih“, Mario je sada daleko, ali naša je tajna i dalje tu, u kući, „Oboje smo znali onu mučnu činjenicu koju zna i ono drugo, bili smo ujedinjeni svešću o njoj“, Mario je otišao, ali svest o tome nije. „Od tog dana, sve će biti pretvaranje. Ne postoji drugi način da se živi sa smrću.“

Današnji dan me je potpuno uznemirio. Zato što sam, ne bih rekla baš pijana, ni blizu, ali možda malo pod gasom. Zato što je otprilike dva ujutru. I zato što sam se malopre, na ulaznim vratima, oprostila od Ezekijela dugim zagrljajem i ovlašnim dodirima uglova usana. Vino je bilo izvrsno, napravljeno isključivo od grožđa iz noćne berbe, tako je bar rekao somelije, ubrano je noću? Baš sve? Neverovatno, a kako uopšte vide grožđe? Stvarno je bilo izvrsno, zapisala sam ime proizvođača da ga naručim preko interneta, ni previše kiselo ni previše voćno, somelije je bio baš simpatičan.

Da vidimo hoće li mi kafa razbistriti misli.

U stvari, ušla sam u restoran čvrsto rešena da ga obavestim o tome kako nemam nameru da večeram s njim. Da sam razmislila malo bolje i da mi je veoma žao zbog nesporazuma. Naravno, bilo bi mnogo lakše da sam mu to rekla preko telefona. Ali u tome i jeste stvar, nisam imala njegov privatni broj telefona, kao ni njegovu imejl adresu. Doktor, to jest Ezekijel, još uvek mi je čudno da ga tako zovem, s neba pa u rebra mi je predložio da se nađemo.

Pomenuo je restoran, ulicu, vreme. I praktično je izleteo napolje. Jedva da sam stigla da klimnem glavom. Nisam rekla ne, to je sve. Ostala sam da stojim zblanuta pred vratima ordinacije, na kojima je visila tabla s punim imenom i prezimenom svakog od lekara specijalista i njihovim radnim vremenom. Njegovo se za danas upravo završilo. Bio je to prvi put da sam zaista obratila pažnju na njegovo pravo ime. Trebalo je da otkážem tu večeru. A onda sam shvatila da nemam načina da ga pronađem izvan ordinacije. Da li je tu omašku napravio s predumišljajem? Ne verujem. U svakom slučaju, ipak sam morala da se pojavim u restoranu. Bilo bi zaista nevaspitano da ga ispalim bez reči. I to baš njega. Doktora koji leči mog muža.

Kakav sram, o, bože, kakav sram.

A to još nije sve. Čak sam i stigla deset minuta ranije. A on je već bio u restoranu. Rekao mi je da je morao da obiđe jednog pacijenta. A kako je pacijent živeo negde u tom kraju, odlučio je da me sačeka tamo. To me je potpuno pomelo jer bi, da sam otišla pod takvim okolnostima, to bilo kao da sam mu rekla: Onda si za džabe čekao. Zdravo. Zaista sam želela da stignem pre njega. Da ga vidim kad uđe. Da ga srdačno pozdravim, jasno mu stavljajući do znanja da sam se potrudila da ga sačekam. Da se izvinim, platim svoje piće i odem odatle. Tako sam barem ja to zamišljala. Ali Ezekijel je ustao da me dočeka, činilo se da mu je zaista drago što me vidi, bio je veoma ljubazan, rekao mi je kako je upravo naručio bocu merloa koja se kod nas retko može naći. Tako da sam ućutala, sela i glupo se osmehnula.

Od tog trenutka, sve je delovalo... kako to da objasnim? Kao neka vrsta protivotrova. Svaka reč, svaki pokret bio je deo zavere da mi prepreči put i spreči me da pobegnem. Ezekijel je mogao da izbegava razgovor o Mariju (grub potez koji bi mi zasmetao i za tren oka me oterao od stola), ali učinio je upravo suprotno. Pominjao ga je od samog početka, ubacivši ga u naš razgovor tako prirodno da se gotovo činilo kao da je moj suprug organizovao ovu večeru,

a onda u poslednjem trenutku bio sprečen da se pojavi. Ezekijel je mogao i da počne da postavlja previše lična pitanja, kako bi me naveo da se otvorim. Međutim, ponašao se upravo suprotno; bio je diskretan kad je reč o mom životu, sasvim otvoreno govoreći o svom. Ezekijel je mogao da mi se barem malo nabacuje, kad smo naručili drugu bocu vina (što bi mi čak i u tom trenutku bilo pomalo odbojno), ali nije napravio ni najmanji potez. Čak mu ni pogled nije zalutao prema mom dekolteu. Koji je, mada nije bio ništa posebno, na kraju krajeva ipak bio tu.

Kad malo bolje razmislim, taj stepen suzdržanosti je nešto što jedan muškarac može da postigne samo ako se potruži. Odnosno, s predumišljajem. O, bože. Na kraju krajeva, sad je već kasno. Ne zato što smo učinili bilo šta što se ne može popraviti. Već zato što je prošlo četiri, a meni se uopšte ne spava. I zato što, ni kad sam stigla u restoran, ni tokom večere, ni dok smo se zajedno vraćali do moje kuće, ni dok mi je davao svoj broj telefona, nisam bila u stanju da objasnim Ezekijelu da je sve ovo greška, da ga nikada neću pozvati, da ne želim da ga vidim. To se već ne može ispraviti. Gotovo isto tako kao ni to što sam nekoliko puta napisala O, bože. Tako bogohulna i pijana.

Gledam kroz prozor i ne znam šta da radim. Da isturim glavu i počnem da vrištim, da se bacim naglavačke na pločnik, ili da pozovem taksi.

„Bila je pomalo feministkinja, nipošto fanatik“, podvlačim u jednoj pripovesti Sintije Ozik, „iako joj je išlo na živce kad joj ispred prezimena stave *gospođica*. Videla je to kao otvorenu diskriminaciju: ona je želela da bude samo još jedna advokatkinja među advokatima.“ Na primer, učenici zovu nas profesorke *gospođice*, ili u najgorem slučaju *gđo*. Kad dođu do tog ekstrema, draže bi mi bilo da me udare. „Uprkos tome što nije bila devica, živela je sama.“ Kako se samo šali *gospođica* Ozik. Sećam se da je jednom, na nekoj večeri, jedan tip pitao moju sestru da li živi sama. U naletu

duhovitosti, koja kod nje nije bila česta pojava, odgovorila je: Da, udata sam.

Zašto se nisam usudila da uložim u svoju akademsku karijeru? Tako je: plašila sam se neizvesnosti, toga što bih mogla da ostanem na ulici u tridesetog godini, da budem n-ta nezaposlena naučna radnica, *et alia*. Ali to nije bilo sve. Bilo je tu još nečega što sam svuda oko sebe viđala, znatno jasnije nego svoj sumnjivi poziv.

Imajući u vidu sudbinu mojih bivših koleginica, smatram da raspoložem dovoljno opsežnom dokumentacijom kako bih sačinila ovaj kratki

IZOPAČENI ŠEMATSKI PRIKAZ
PRETENDENTKINJE NA AKADEMSKU KARIJERU

koji ćemo u nastavku izložiti, poštovana gospodo članovi komisije, u nadi da ćete joj priznati izvesnu sposobnost sinteze:

SPOSOBNA SI
NISI SPOSOBNA
[id est: zato što si glupa]

SPOSOBNA SI I DOBRO IZGLEDAŠ
SPOSOBNA SI I NE IZGLEDAŠ DOBRO
[id est: zato što si ružna]

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ I DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI
GRUDI
SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ I NE DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI
U GRUDI
[id est: zato što si užtogljena]

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, PA TE UNAPREDE

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, PA TE NE UNAPREDE

[id est: zato što si drolja]

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, UNAPREDE TE, A ONDA SE CELOG ŽIVOTA ZAHVALJUJEŠ SVOM MENTORU

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, UNAPREDE TE, A ONDA SE CELOG ŽIVOTA NE ZAHVALJUJEŠ SVOM MENTORU

[id est: zato što si nezahvalna]

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, UNAPREDE TE, CELOG ŽIVOTA SE ZAHVALJUJEŠ SVOM MENTORU, A ONDA POSTOJI PROMIL ŠANSE DA KAD ODE U PENZIJU DOĐEŠ NA NJEGOVO MESTO

SPOSOBNA SI, DOBRO IZGLEDAŠ, DOPUŠTAŠ DA TI GLEDAJU U GRUDI, UNAPREDE TE, CELOG ŽIVOTA SE ZAHVALJUJEŠ SVOM MENTORU, A ONDA, LOGIČNO, ODEŠ U PENZIJU A DA NISI DOŠLA NA NJEGOVO MESTO

[id est: zato što si stara]

Nadamo se da vas nismo zamorili, poštovana gospodo članovi komisije, i da ćemo za svoj istraživački rad dobiti, ako ne nezaslužno teorijsko priznanje, onda u najmanju ruku vaš očinski blagoslov da nastavimo s neuspešnim pokušajima. Velika hvala.

Vadim telefon iz tašne, stežem ga, gledam u ekran, spuštam ga na sto, opet ga vraćam u tašnu, pa ga ponovo vadim. Ponašam se kao kriminalac.

Prvo što sam uradila kad sam ustala bilo je da pozovem Marija. Dugo mi je trebalo da ga dobijem. Čini se da su dobro. Obilaze razna mesta, lepo se zabavljaju. Kao da zvuče srećnije kad mene

nema. Kad sam ga upitala da li spava osam sati dnevno kao što je i obećao, Mario je odgovorio s oklevanjem. To mi se nije dopalo, pa smo se posvađali. Onda smo začutili. A onda razgovarali nežno. Lito mi je ispričao već nešto o kamionu i o kiši, nisam ga baš najbolje čula, ali u svakom slučaju zvučao je oduševljeno. Uzbuđeno mi je ispričao kako je pobedio tatu u trci. Tu sam ga zamolila da mi ponovo da Marija. On mi se zakleo da se nipošto nije trkao, šta mi pada na pamet, znam već i sama da klinac stalno nešto fantazira. Završili smo razgovor u dobrom raspoloženju. Ostala sam nešto spokojnija. Odlučila sam da prekratim vreme perući sudove. Oprala sam neki veš na ruke. Skuvala povrće. Malo sam čitala. Pripremila sam testove iz književnosti. Ušila sam dva dugmeta. Onda sam pozvala Ezekijela.

Pitao me je jesam li razmišljala o našoj sinočnoj večeri. Rekla sam mu da nisam. Hteo je da zna da li mi je sinoć bilo teško da zaspim. Rekla sam mu da nije. Predložio mi je da se danas nađemo na kafi. Odgovorila sam mu da neću. Pitao me je da li bi mogao da me pozove sutra. Rekla sam mu da može.

„*Hypocrite lecteuse! Ma semblable! Ma soeur!*“, podvlačim olovkom u boji u jednom eseju Margaret Atvud, licemerje izjednačava, licemerje poistovećuje, sestrimi licemerje, „neka je slava glupim ženama“, Nek im je slava!, „jer one su nam podarile Književnost“. Bez glupih žena, nikada ne bi bila napisana ni jedna jedina ljubavna pesma.

Da li je Mario ljubomoran? Verovatno jeste. A jesam li ja? Verovatno nisam.

Ali mogla sam da napišem i: Da li je on ljubomoran? Nije ozbiljno, jer priznaje da je takav. Zato što je običan čovek, podložan ljubomori. Kao i moja sestra, sa svojom ljubomorom. Ona je čak i neguje. Smatra da je ljubomora znak ljubavi.

A mogla sam da napišem i: Jesam li ja ljubomorna? Možda na

neki uvrnut način. Jer iako sam u teoriji manje posesivna od njih dvoje, u stvari nemam hrabrosti da u samoj sebi pronađem nagon za posesivnošću.

Ima li ljubomora ikakve veze s ljubavlju? Ima: suprotstavljene su. Verovatno jedna potire drugu. Imaju li fantazije veze s brakom? Imaju: koegzistiraju. Verovatno se međusobno održavaju u životu.

Nedavno sam ušla u neke godine. Kako da ih opišem? Neke godine, to je dosta. Godine počev od kojih počinjemo da ih brojimo, da ih bivamo sve više svesni. Nije reč o broju. U pitanju je neka vrsta granice.

Zašto najednom, a da to nismo svesno odlučili, počinjemo da razmišljamo o mlađim osobama? Da ih posmatramo s izvesnim nespokojem? Zašto žudimo za time da im privučemo pažnju, da se pritvorno pokazujemo pred njima? Šta očekujemo da izbegavaju? Šta se nadamo da će nam vratiti?

Žena koja misli da je u pitanju isključivo muški problem, pa dobro: ili je naivna, ili kukavica, ili licemerna. Imam prijateljice koje savršeno objedinjuju sve tri ove osobine. Sve dok jednog dana, kad se tome najmanje nadaju, ne napuste svoje ćelave muževe i ne odu s bilo kim.

Nema mi druge do da to priznam: i ja počinjem da se pretvaram u To. U ono što nikako nisam želela da postanem. Verovatno sam već dobila više nego dovoljno upozorenja. Videla sam to u knjigama, u filmovima, u komšiluku. Ali meni to nije moglo da se desi. A ipak se dogodilo: počinjem da mešam lepotu s mladošću.